

I gnotus beszél irodalom és valóság viszonyáról Jókaival kapcsolatban. A következőképpen: „Ekkor, felesége halála után Rózsa lányával Olaszországba menve, valóságban meglátta a mesevilágot, melyet álmában annyiszor elképzelt, s azt kellett látnia, hogy tündérinek tündéri ugyan, talán annál is tündéribb, mint ő gondolta, de nem olyan, mint ahogy ő gondolta. [...] Gondoltam – ha Jókai gondolta, akkor így is kellett lennie, Jókai szentül hitte, hogy amit ő gondol, az úgy is van, s ha a valóság másmilyen, annál rosszabb a valóságra nézve.”

Az itt olvasható beszélgetések hitelessége erősen kérdéses. De én éppen úgy vagyok velük, mint Jókai általában a világ dolgaival. Így kellett volna lezajlaniuk. Ha mégsem így történt, hát „annál rosszabb a valóságra nézve”.

Ezzel a felfogással ajánlom a **Hihetlenségek** kis írásait olvasóim figyelmébe.

## Hihetlenségek

BÁRDOS JÓZSEF rovata

### Árva Bethlen Kata álma

(Bethlen Kata és Bod Péter)

*K.S.I.-nek tisztelettel*

– Hozta Isten, nagytiszteletű uram!

– Magam is igyekeztem, kedves Kata asszony. Adjon Isten szép, jó napot a nagyságos grófnénak! – köszöntötte a ház asszonyát Bod Péter. – Nincs tán valami nagy veszedelem, hogy így sietősre ebédlő asztalához kéretett?

– Mikor nem nyomorgatja az én árva fejemet baj, veszedelem? Bizonynal sok bűnöm lehetett, melyeket most kellett levezekelnem. De látja, éppen erről ezt írtam tegnap:

„A minapi tűzvészt már szóba sem hoznám. De hogy a magam lelkem esméretétől ne vádoltassam, hogy a rajtam megfordult nehéz dolgokat leírom, és azok között hozzám megmu-



*tatott nagy hatalmát és irgalmasságát, melyet velem közlött az én Jóistenem, elhallgassam? azt nem cselekszem, sőt mindeneknek hirdetni kívánom.”*

– Irgalmas a mi urunk, Kata asszony.

– Nekünk, bűnös lelkeknek nagy szükségünk is van az Ő kegyelmére. És nagytiszteletű uramnál mi újság? Hogyan halad a Magyar Athénással?

– Lassacskán. Tegnap is érkezett két társzekérnyi könyv, most annak földolgozása foglalja el minden időmet. Ez eltart még egy-két napokig. Csak úgy taláломra hoztam egyúttal mutatni valót is – mondta, letette a kést, megtörölte kezét az asztalkendőben, majd előhúzott egy kis bőrkötésű könyvecskét a papi köpeny alól. – Ez a kis nyomtatvány – mutatta oda Bethlen Katának a könyvet –, Komjáthy Benedek munkája, a Szent Pál leveleinek igen szép fordítása. Krakkóban nyomták jó száz éve, még 1533-ban. Igaz persze, ennél a Károly fordítása nyelvét tekintve talán modernebb, de nem szebb. És ez egy jó állapotú, szép példány, érdemes darabja lesz a nagyságos grófné tékájának – fejezte be, és felállva, ünnepélyes főhajtás kíséretében átnyújtotta a nagyasszonynak a kis ajándékot.

– Köszönöm a mutatványt. Igen szép, hogy nagytiszteletű úr ilyen komolyan veszi a könyvtár és az Athénás dolgát. Látja, én meg kicsinyke ügyemmel elvonom a fontosabbtól – mondta Bethlen Kata, és újra odakínálta a tálat udvari prédikátorának.

Az a kezét újra, alaposan megtörölte, majd elfogadott még egy szelet főtt marhát, s miközben a húst szeletelni kezdte, így válaszolt:

– Öröm kézbe venni ezeket a szép régiségeket. S Kata asszony nagy dolgot cselekszik, hogy megmenti őket a pusztulástól, kallódástól. Még belegondolni is borzongató, hány nagyszerű szellem világa pislákol ezekben a könyvekben. Amikor beleolvasok, olyan, mintha társalkodnék a jeles szerzőkkel. S úgy érzem, igencsak okulásomra szolgál mindez. Aztán meg, Kata asszony, higgye meg, jó oka van mindennek, s van mérték mindenben ezen a világon. Bajban hamar megjön a segítség, kétségben a jó tanács se sokat várhat magára.

– Épp erről készültem szólni kegyelmeddel, ha meg nem veti egy szerencsétlen, árva asszony tanácskérését.

– Ugyan, ugyan, hiszen ismer engem, Kata asszony. Elő azzal a kétséggel!

– Tudja, lehet, hogy innen is el akar üldözni első férjem gonosz rokonsága. Ki tudja, mikor s hol lesz nékem végül nyugovásom.



Álmomban a minap éppen nagy csomagolásban, készülődésben voltam. De minden készülétem állott az ágyi portékámból, legrosszabb szoknyámból, mentémből, a kalamáris ládámból, és az ezüstmarhás ládámból, de ez is nagyobbára üresen. Ha ugyan csak az Istennek úgy nem tetszik, hogy én semmi nélkül maradjak, hát készen álljak. Ekkor hirtelen ott termett az én jó elhalt második férjem, Teleki József, és azt mondta:

– Készüljél csak, nemsokára nagy útra indulsz.

– Aztán hová utaznék? – kérdeztem tőle.

– Gyere, megmutatom – mondta, és felemelt a levegőbe, aztán repültünk, repültünk, ki tudja meddig. A hűvös szélről borzongott az arcom, mégis csupa lucok volt a lepedőm, mikor felébredtem.

– Aztán hová repültek abban a szép álomban? Mert szép volt, ugye?

– Gyönyörű álom volt, de honnan tudja azt, nagytiszteletű uram?

– Mert még most is ragyog tőle az arca, Kata asszony, ahogy meséli.

– Elrepültünk messze-messze. Talán valahová a Havasokba, egy eldugott, kies völgyig. Ezüst patak csörgedezett annak az alján. Abból a patakából apró, kis integető kezecskék nyúltak az ég felé.

– Látod-e – mondta az uram –, a lelkek ide térnek meg az emberek földi halála után, és itt várakoznak, míg új testben újra meg nem szülehetnek. Ide jutsz nemsokára te is.

– Akkor – habogtam a hallottaktól zavarodottan – most az én ártatlanul elhalt kis árváim lelke is itt lakozik?

– Bizonyára – mondta az uram, azzal úgy eltűnt, mintha sose láttam volna, én meg rémülten felébredtem – fejezte be történetét Bethlen Kata.

Egy darabig mindketten hallgattak. Aztán Bod Péter szólalt meg:

– Valóban szép, titokzatos tudást feltáró álom lehetett, Kata asszony. Érdemes elgondolkozni rajta. Annál is inkább...

– Mi van annál is inkább? – vágott közbe a nagyasszony.

– Nos, igen. Múlt tavaszon Pünkösöd ünnepét egy kis erdélyi falucskában, Kisbaconban töltöttem. Ennek a falunak legfőképpen a Benedek familia a nevezetessége, mert abban már időtlen idők óta apáról fiúra száll a mesemondó tudomány. Azt mondják, így van ez már száz évek óta, és így is lesz bizonytalán még

száz évekig. Vasárnap este aztán a Benedek-kúria udvarán öszszegyűlt a fél falu, hogy mesét hallgasson. Beültem közéjük én is. És kaptam is szép meséket, különlegeseket, hiszen Pünkösöd ünnepe volt.

– Miért meséli ezt nekem most, nagytiszteletű uram? – kérdezte Bethlen Kata.

– Csakis azért, mert volt a mesék közt egy, amelyben arról volt szó, hogy valahol messze, a Paradicsom kertjének kellős közepében, még ma is ott magasodik a bibliai jó és rossz tudásának fája. Hetvenhét égig érő ága van annak a fának. És az ágakon, apró madarak képében ott ülnek a még meg nem született lelkecskék, arra várván, hogy ők is sorra kerüljenek. És a földi halál után az emberek lelkei is oda térnek meg, pihenni, bóbiskolni, míg újra meg nem szülehetnek. Látja, Kata asszony, mennyire hasonlít ez a kegyed álmához?

– Jaj, Istenem! Ugye nem valamely katolikus eltévelyedés ez az álom, nagytiszteletű uram? Mert akkor, szép, nem szép, inkább meg se álmódódt volna!

– Sose féljen! Az ilyen igaz hitű embernek, mint Kata asszony, csak igazak lehetnek az álmai is.

– Pedig úgy féltem! Még a naplómnak sem mertem bevallani, milyen álmom volt. Csak ennyit jegyeztem bele, mondta a nagyaszony, és olvasni kezdte:

*„Miheljen az Úr Istennek tetszék sok nehéz nyavalyát reám bocsátani; tetszett a Jóistennek irgalmát is velem közleni. Mert mindjárt ez mulandó életnek tovább való kívánásától elmémet elvevé, az örök életnek pedig kívánását bennem felgerjesztette: bűneimnek sokaságát és rútságát Szent Fiának érdemével elfedezte. Mintha én bűn nélkül éltem volna, oly bátron és örömmel vártam az halállal való szemben szállást, sokszor szívemben kiáltottam: Hol vagyon, halál, a Te fullánkod, koporsó, a Te diadalmad?”*

– Ámen – mondta rá csendesen nagytiszteletű Bod Péter lelkesz úr. Majd egy percnyi hallgatás után folytatta ott, ahol a nagyaszony abbahagyta Pál apostolnak a korinthusbeliekhez írott I. levelét:

*„A halál fullánkja pedig a bűn; a bűn ereje pedig a törvény. De hála az Istennek, aki a diadalmat adja nekünk a mi urunk, Jézus Krisztus által.”*

